

Věda a výzkum by zasluhovaly samostatné ministerstvo

25.2.2014 Právo str. 15 Trhy & ekonomika

Jiří Vavroň

Ředitelka Ústavu experimentální medicíny Akademie věd ČR a senátorka
Prof. Eva Syková

** Každý český premiér se v novodobé historii země zaklínal, že on a jeho vláda budou podporovat vědu a výzkum. Současně slyšíme, že česká věda je trvale podfinancovaná...*

Samozřejmě peněz by mohlo a mělo být více. Jenže nelze jen žádat. Klíčová je ta druhá fáze – jaké je využití existujících finančních prostředků. Nemohou být rozdělovány plošně, nemůže se všechno financovat stejně štedře. Nemůžeme si dovolit financovat špatné a nepotřebné projekty, což se, bohužel, přesto nezděje. O rozdělování peněz by mělo rozhodovat pouze objektivní hodnocení kvality – je z něj třeba odstranit osobní, průmyslové či regionální zájmy. Více musí na vědu také přispívat soukromá sféra, nadace a všeobecně prospěšné společnosti. Je třeba čerpat prostředky z EU smysluplně a vkládat je tam, kde se nejlépe využijí.

** V čem jsou tedy největší problémy. Jak je lze odstranit?*

Nemáme dlouhodobou koncepci vědy. Nebo přesněji, my ji máme, ale neumíme ji prosadit do života. Víme, které obory jsou perspektivní, kde máme špičkové vědce, ale tím to jakoby končí. Další chybou je, že objem přidělovaných účelových, tedy grantových prostředků je dnes prakticky stejný jako objem prostředků institucionálních, tedy těch, které vědecké instituce dostávají z rozpočtu. Při tomto poměru tak vědecké instituce mohou jen těžko prosazovat vlastní dlouhodobou koncepci vedoucí k úspěchu. Ti, kteří nedosáhnou na granty, například mladí vědci, nebo ti, co zrovna měli smůlu, by měli mít možnost dovést instituce k úspěchu ze svých vlastních prostředků. Jednoduše řečeno: kdo má dostatek grantů, si dělá, co chce. Kdo granty nemá, nemůže dělat nic pořádného.

** Proč není možné si stanovit jasné priority?*

My víme, jaké by měly být naše priority i které týmy či obory jsou perspektivní. Ale nikdo, ani Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace, neudělá konkrétní plán, jak dosáhnout vysoké efektivity. Nikdo nerozhodne, v čem budeme příštích dvacet let přednostně bádát, co se bude také více financovat. Kde je potřeba přednostně zajistit rozvoj vědy na světovou úroveň či kde lze očekávat vysoké procento inovací, které mohou přinést kýžený ekonomický rozvoj.

** Co k takovému rozhodnutí schází – autority, schopní manažeři, odvaha jít do střetů?*

Co potřebujeme, je konkrétní program, plán, kam chceme dojít, a hlavně jak toho dosáhnout. Program, který by se postupně a cílevědomě naplňoval a na jehož realizaci by byly finanční prostředky. Za uplynulých 25 let jsme přidělili hodně peněz, často ale i na nesmyslné projekty. To je třeba analyzovat, ale hlavně změnit. Víme, že je málo výstupů z tzv. inovačních projektů, ale nic se neděje. Projekty, které byly neúspěšné, se berou jako „danost“, dostávají peníze znovu, kamarád zase dá kamarádovi. A tak to jde stále dokola. Bohužel, nemůžeme být spokojeni ani s prací grantových agentur a s čerpáním peněz z EU. Velkým problémem bude například financování nových infrastruktur a nedostatek peněz pro Prahu. Předchozí vlády nevyjednaly možnost evropských dotací pro pražské vědecké instituce,

napravuje se to jen málo a těžko. Přitom Praha má nejvíce vysokých škol a jejich absolventů a nejvíce vědeckých institucí z celé ČR.

*** *Možná i proto nová vláda zavedla novou funkci místopředsedy vlády pro vědu...***

To je krok správným směrem. Podle mne tady ale přesto chybí samostatné ministerstvo pro vědu a vysoké školy. Ministr školství, kam věda a výzkum patří, se vždy v průběhu minulých let spíše z logiky věci věnoval buď základním, nebo středním školám, někdy i vysokým školám. K systematickému řízení vědy tam však nikdy nedošlo.

*** *Máme také Radu vlády pro výzkum, vývoj a inovace, premiér je jejím předsedou. Ani to nestačí?***

Pokud se pamatuji, někteří bývalí premiéři na jednání této rady, které oficiálně předsedali, ani jednou nepřišli. Na vědní koncepci je čtyřletý politický mandát jedné vlády krátký. Kromě toho do orgánů, které o vědě a výzkumu rozhodují, je třeba dostat odborníky, kteří nehájí jednotlivé instituce, výzkumné ústavy ani politické strany, ale mají představu o tom, jak vědu dlouhodobě organizovat. Program rozvoje a podpory vědy potřebuje dlouhodobou kontinuitu a koncepci. Vedle nejlepších odborníků jako poradců potřebuje věda i stabilní státní úředníky. A ty by mělo zajistit právě ministerstvo pro vědu.

*** *Jaká je vlastně česká věda jako celek? Jsme špičkoví, průměrní, podprůměrní?***

Česká věda je celkově na světovém průměru. To není špatný výsledek. V praxi to znamená, že tu máme špičkové vědecké týmy, které lze srovnat s nejlepšími světovými týmy, ale také týmy, které by měly zápasit o právo na existenci. Na dobré úrovni jsou podle analýzy výzkumu a vývoje v České republice zejména některé týmy v lékařských vědách a biomedicíně, v životním prostředí a ekologii, v neurovědách, farmakologii a toxikologii, ve fyzice i dalších technických vědách.

Foto popis|

URL| <http://archiv.newton.cz/pr/2014/02/25/6a21bec8fa04ad4065ccdaac6e611005.asp>